

EUROPOS ŽMOGAUS TEISŲ TEISMAS

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA JUCYS prieš LIETUVĄ

(Pareiškimo Nr. 5457/03)

SPRENDIMAS

STRASBŪRAS

2008 m. sausio 8 d.

Byloje Jucys prieš Lietuvą,

Europos Žmogaus Teisių Teismas (antrasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko Jean-Paul Costa,
teisėjų Andrés Baka,
Ireneu Cabral Barreto,
Riza Türmen,
Mindia Ugrekhelidze,
Antonella Mularoni,
Danutės Jočienės,

ir skyriaus kanclerio pavaduotojos Françoise Elens-Passos,
po svarstymų 2006 m. spalio 24 d. ir 2007 m. gruodžio 4 d. uždaruose posėdžiuose, skelbia pastarąją dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo Lietuvos Respublikos pilietis Pranas Jucys (pareiškėjas), kuris 2003 m. vasario 7 d. Teismui pateikė pareiškimą (Nr. 5457/03) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (Konvencija) 34 straipsnį.

2. Pareiškėjui atstovavo Vilniuje praktikuojantis advokatas J. Jasiulevičius. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (Vyriausybė) atstovavo jos atstovė E. Baltutytė.

3. 2005 m. rugsėjo 7 d. Teismas nusprendė perduoti pareiškimą Vyriausybei. Vadovaudamasis Konvencijos 29 straipsnio 3 dalimi, Teismas nutarė iš karto spręsti dėl pareiškimo priimtumo ir jo esmės.

FAKTAI**I. BYLOS APLINKYBĖS**

4. Pareiškėjas gimė 1953 m. ir gyvena Birštone.

5. Šalių pateikti bylos faktai gali būti apibendrinti, kaip išdėstyta toliau.

6. 1995 m. gruodžio 23 d. pareiškėjas buvo sulaikytas kertantis Lietuvos sieną. Jis buvo įtariamas bandant kontrabanda pervežti neišdirbtus audinių kailiukus. Kailiukai buvo paimti kaip įrodymas baudžiamojoje byloje.

7. Remiantis prokuratūros tardytojo nutarimu, 1996 m. kovo 14 d. kailiukai, kaip gendančios prekės, realizuotos aukcione už 882 173 litus (apie 255 495 eurus¹). Gauti pinigai pervesti į valstybės biudžetą.

8. 1997 m. sausio 30 d. Klaipėdos apygardos teismas pareiškėją išteisino nesant jo veiksmuose nusikaltimo sudėties. Teismas neišsprendė paimtų įrodymų klausimo.

9. Pareiškėjas pateikė apeliacinį skundą, reikalaujamas, kad šis klausimas būtų išspręstas. Tačiau 1997 m. kovo 26 d. Apeliacinis teismas atsisakė nagrinėti šį

¹ Pagal dabartinį valiutų keitimo kursą

klausimą, nutartyje nurodydamas, kad kailiukai jau buvo realizuoti, todėl gautų lėšų tvarkymas nebeprisklausąs baudžiamąsias bylas nagrinėjančių teismų kompetencijai.

10. Tuomet pareiškėjas pateikė prašymą Vilniaus² apygardos teismui, reikalaujantis kompensacijos už paimtus kailiukus. 1997 m. spalio 8 d. teismas nusprendė, kad klausimas turi būti sprendžiamas civilinio proceso tvarka.

11. Nenurodytą dieną pareiškėjas pateikė civilinį ieškinį, reikalaujantis 749 847 litų (apie 217 171 eurų), t.y. suma atėmus aukciono išlaidas iš gautų pajamų už parduotus kailiukus.

12. Nenurodytą dieną jis pateikė atskirą civilinį ieškinį, reikalaujantis priteisti 327 542,57 JAV dolerius (arba pagal tuometinį valiutų keitimo kursą 1 310 170 litų, t.y. 379 451 eurą), tariamai sumokėtų už kailiukus Kopenhagos kailių centre.

13. 1997 m. lapkričio 7 d. Klaipėdos miesto apylinkės teismas nustatė, kad mokesčių inspekcija privalo sumokėti pareiškėjui 749 847 litus (217 171 eurą). 1998 m. kovo 25 d. Klaipėdos apygardos teismas panaikino minėtą sprendimą dėl procesinių pagrindų. Teismas nurodė, kad pareiškėjas turėjo kreiptis į bendrosios kompetencijos teismą Vilniuje³. 1998 m. rugsėjo 29 d. Apeliacinis teismas Klaipėdos apygardos teismo nutartį paliko nepakeistą.

14. 1998 m. kovo 25 d.⁴ pareiškėjas pakartotinai kreipėsi į teismą, šį kartą savo ieškinį pateikdamas Vilniaus apygardos teismui ir reikalaujantis priteisti visą aukcione gautą sumą – 882 173 litus (apie 255 495 eurus).

15. 2000 m. sausio 28 d. teismas atsisakė priimti pareiškėjo ieškinį, nurodydamas, kad jis turėjo kreiptis į naujai įsteigtus administracinius teismus (kurie pradėjo veikti nuo 1999 metų). Tačiau 2000 m. kovo 2 d. Apeliacinis teismas panaikino 2000 m. sausio 28 d. nutartį ir grąžino bylą nagrinėti iš naujo civilinio proceso tvarka Vilniaus apygardos teisme.

16. 2000 m. balandžio 21 d. Klaipėdos apygardos teismas nusprendė sustabdyti pareiškėjo ieškinio nagrinėjimą, kol vyksta pareiškėjo bylos dėl aukcione gautų lėšų priteisimo nagrinėjimas.

17. 2000 m. liepos 28 d. Vilniaus apygardos teismas patenkino pareiškėjo ieškinį, priteisdamas jam 882 173 litus (apytiksliai 255 495 eurus) iš Valstybinės mokesčių inspekcijos⁵.

18. Mokesčių inspekcija pateikė apeliacinį skundą. 2000 m. spalio 17 d. Apeliacinis teismas panaikino Vilniaus apygardos teismo sprendimą, kadangi tinkamu atsakovu procese turėjo būti Teisingumo ministerija⁶. Teismas grąžino bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teisme.

19. 2001 m. vasario 28 d. Aukščiausiasis Teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą, nurodydamas, kad atsakovais šioje byloje turėtų būti Valstybinė mokesčių inspekcija ir Teisingumo ministerija⁷. Aukščiausiasis Teismas

² Klaipėdos (*vert.past.*)

³ Teismas nenurodė, kad turi būti kreipiamasi į teismą Vilniuje, nutartyje nurodyta, kad P. Juciui turi būti išaiškinta, kad jis turi teisę paduoti ieškinį bendrais pagrindais (*vert.past.*).

⁴ 1999 m. lapkričio 4 d. (*vert.past.*)

⁵ Lietuvos valstybės (*vert.past.*)

⁶ Apeliacinis teismas pažymėjo, kad pirmosios instancijos teismas, pavesdamas sprendimo vykdymą Teisingumo ministerijai, kuri nėra byloje dalyvaujančiu asmeniu, pažeidė CPK 218 str. reikalavimus. Nutartyje taip pat nurodyta, kad pirmosios instancijos teismas, turi pasiūlyti ieškovui pakeisti atsakovą [Generalinė prokuratūra] tinkamu.

⁷ Aukščiausiasis teismas nurodė, kad pirmosios instancijos teismas negalėjo pavesti sprendimo vykdymo Teisingumo ministerijai. Nutartyje nurodyta, kad tinkamu atsakovu turi būti patraukta Valstybinė mokesčių inspekcija.

taip pat pažymėjo, kad pirmosios instancijos teismas turėtų nuspręsti, ar prie šios bylos neprijungtina kita pareiškėjo byla dėl žalos atlyginimo pagal jo pateiktą 1 310 170 litų (327 542,57 JAV dolerių) ieškinį. Teismas pastebėjo, kad abiejose bylose yra tos pačios šalys, tas pats ieškinio pagrindas – tikrosios daiktinių įrodymų (kailiukų) vertės priteisimas.

20. 2004 m. gegužės 1 d. pareiškėjas pateikė patikslintą 882 173 litų ieškinį Vilniaus apygardos teismui. Atsakovais nurodyti Valstybė, Generalinė prokuratūra, Finansų ministerija ir Valstybinė mokesčių inspekcija⁸.

21. 2005 m. birželio 20 d. Vilniaus apygardos teismas atmetė pareiškėjo ieškinį, nes pareiškėjas neįrodė, kad kailiukai priklausė jam nuosavybės teise.

22. 2005 m. lapkričio 2 d. Apeliacinis teismas paliko šį sprendimą nepakeistą.

23. Pareiškėjas pateikė kasacinį skundą, pakartodamas reikalavimą dėl 882 173 litų priteisimo. 2006 m. gegužės 26 d. nutartimi Aukščiausiasis Teismas panaikino žemesnių instancijų teismų sprendimus ir patenkino pareiškėjo kasacinį skundą. Teismas nutarė, kad išteisinus pareiškėją pastarasis įgijo teisę į kompensaciją už aukcione gautas lėšas. Šiuo požiūriu Aukščiausiasis Teismas pabrėžė:

„Asmuo, kuris be įstatymo ar sandoriu nustatyto pagrindo įgijo turto kito sąskaita, privalo grąžinti pastarajam be pagrindo įgytą turtą. Tokia pat pareiga atsiranda, jeigu pagrindas, kuriuo įgytas turtas, vėliau išnyksta. Tai gali būti daiktai, pvz., gabentos prekės, paimitos iš asmens kaip daiktiniai įrodymai dėl įtarimų nusikalstamos veikos padarymu. Jeigu asmens veika nepripažįstama nusikalstama asmenį reabilituojančiu pagrindu, <...> tai valstybė neturi teisinio pagrindo nei pasilikti tyrimo metu paimto daikto, nei jo vertės, kai daiktas buvo realizuotas kaip greitai gendantis. <...>

Praturtėjimas kito asmens sąskaita vyksta pirmiausia to asmens, kurio turtas paimtas, sąskaita. <...>

Grąžinant be pagrindo įgytą turtą, šiuo atveju – greitai gendančių realizuotų daiktinių įrodymų vertę, skolininkas turi teisę reikalauti, kad jam būtų atlygintos būtinos išlaidos turtui išlaikyti (CK 513 straipsnis). Ši teisė priklauso sąžiningam skolininkui. Turi būti įvertinta, ar valstybė turėjo pagrindą pradėti ir vykdyti tyrimą, kuriam užtikrinti reikėjo paimti iš asmens greitai gendančias prekes. Vien faktas, kad padaryti pažeidimai nebuvo kvalifikuoti kaip nusikaltimas, nėra pagrindas laikyti valstybę, kaip skolininkę, nesąžininga. <...> jis [pareiškėjas] pateikė gabenamų prekių deklaraciją su neteisingais duomenimis <...> tai buvo pakankamas pagrindas valstybės institucijoms pradėti tyrimą ir paimti daiktinius įrodymus, o santykiuose dėl jų vertės išreikalavimo valstybę pripažinti sąžiningu įgijėju ir pripažinti jai teisę į būtinųjų išlaidų atlyginimą pagal CK 513 straipsnio 2 dalį. Realizavimo išlaidos pripažįstamos būtinomis, nes greitai gendančių prekių, paimtų kaip daiktiniai įrodymai tyrimo metu, realizavimas yra reikalingas turtui išlaikyti nuo sugedimo, nes daiktai leidžiami į apyvartą <...> ir jų vertingos savybės panaudojamos, o ne prarandamos.“

24. Galiausiai pareiškėjui buvo priteistas 590 056,05 litų (apie 170 892 eurų) turtinės žalos atlyginimas, atitinkantis aukcione parduotų kailiukų vertę, iš kurios atskaičiuotos aukciono išlaidos (132 325,95 litai arba apie 38 324 eurai) ir pridėtinės vertės mokestis (158 791 litas arba apie 45 989 eurai), kurį pareiškėjas bet kuriuo atveju būtų privalėjęs sumokėti, importuodamas kailiukus į Lietuvą.

25. Atrodo, kad pareiškėjo 1 310 170 litų (327 542,57 JAV dolerių) ieškinio dėl visos kailiukų vertės nagrinėjimas, kuris buvo sustabdytas 2000 m. balandžio 21 d., nebuvo atnaujintas (12, 16 ir 19 punktai pirmiau). (Šalys nepateikė Teismui atnaujintos informacijos dėl šio bylos).

⁸ Atsakovais nurodyti: Generalinė prokuratūra, Finansų ministerija, Valstybinė mokesčių inspekcija, Klaipėdos apskrities valstybinė mokesčių inspekcija (*vert.past.*).

26. Nenurodytą dieną pareiškėjas pareikalavo palūkanų nuo 882 173 litų (visa aukciono metu gautų lėšų suma), skaičiuojamų nuo išteisinimo momento. 2006 m. lapkričio 21 d. Vilniaus apygardos teismas priteisė jam 1 616 litų (apie 468 eurus) palūkanų – sumą, atitinkančią 5% palūkanų, apskaičiuotų Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 26 d. nuostolių padengimui priteistos sumos pagrindu (590 056 litai), nuo šios sumos priteisimo momento iki jos faktiško sumokėjimo po 20 dienų. Teismas atmetė pareiškėjo teiginį, kad palūkanos turėtų būti skaičiuojamos visos aukcione gautų lėšų sumos pagrindu. Teismas taip pat atsisakė priteisti palūkanas už visą bylinėjimosi dėl žalos atlyginimo laikotarpį. Teismo nuomone, valstybė privalėjo sumokėti palūkanas tik nuo tos datos, kai neteisėto praturtėjimo faktas tapo žinomas – t.y. kai taip nusprendė Aukščiausias Teismas 2006 m. gegužės 26 d. Iki tol valstybė, net ir po pareiškėjo išteisinimo, buvo laikoma sąžiningu įgijėju. 2007 m. kovo 30 d. Apeliacinis teismas paliko sprendimą nepakeistą. 2007 m. spalio 12 d. Aukščiausiasis Teismas paliko nepakeistus žemesnių instancijų teismų sprendimus, nurodydamas, kad pagal baudžiamojo proceso tvarką, paimtos prekės turėtų būti gražintos išteisintam asmeniui po jo išteisinimo. Toliau teigiama, kad valstybė, kaip sąžiningas aukciono lėšų įgijėjas, neprivalo mokėti palūkanų iki baudžiamojo proceso pabaigos.

27. Pareiškėjas pateikė 1995 m. gruodžio 15 d. Kopenhagos kailių centro išduotą sąskaitą, kurioje nurodyta, kad kailiai buvo pirkti už 327 542,57 JAV dolerius (apie 232 254 eurus).

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ IR PRAKTIKA

28. Pagal Baudžiamojo proceso kodekso 92 straipsnį (galiojusį bylai reikšmingu metu) baudžiamojo proceso metu paimti daiktiniai įrodymai, kurie gali greitai sugesti, tuojau perduodami Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka.

29. Senojo Civilinio kodekso (galiojusio iki 2001 m. birželio 30 d.) 512 straipsnyje buvo reglamentuoti nepagrįsto praturtėjimo atvejai ir įtvirtinta pareiga gražinti be teisinio pagrindo įgytą turtą arba atlyginti jo vertę. 513 straipsnyje buvo numatyta:

„Be pagrindo gavusis turtą asmuo privalo gražinti ar atlyginti visas pajamas, kurias jis gavo ar turėjo gauti iš šio turto nuo to laiko, kada jis sužinojo ar turėjo sužinoti apie turto įgijimo nepagrįstumą.

Šis asmuo savo ruožtu turi teisę reikalauti, kad jam būtų atlygintos jo padarytos būtinos išlaidos be pagrindo įgytam turtui per tą patį laiką išlaikyti.“

30. Naujojo Civilinio kodekso (įsigaliojusio 2001 m. liepos 1 d.) 6.272 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta galimybė civilinio proceso tvarka reikalauti turtinės ir neturtinės žalos, atsiradusios dėl neteisėtų ikiteisminio tyrimo pareigūnų ar teismo veiksmų baudžiamojoje byloje, atlyginimo. Šiame straipsnyje įtvirtinta nuostata apima žalą, atsiradusią dėl neteisėto nuteisimo, neteisėto sulaikymo ar suėmimo, neteisėto procesinės prievartos priemonių pritaikymo, neteisėto administracinės nuobaudos paskyrimo, atlyginimą.

TEISĖ

I. DĖL KONVENCIJOS 1 PROTOKOLO 1 STRAIPSNIO PAŽEIDIMO

31. Pareiškėjas skundėsi, kad patyrė žalą dėl jo atžvilgiu vykusio baudžiamojo proceso, pradėto paėmus jo audinių kailiukus ir valstybei juos pardavus, ir sukėlusio pareiškėjui didelius finansinius nuostolius, trukmės. Jis teigė, kad dėl nekompetentingo valstybės ekspertų įvertinimo kailiukai buvo parduoti už mažesnę nei rinkos kainą. Jis taip pat skundėsi, kad ilgą laiką negalėjo naudotis savo nuosavybe ir negavo pelno. Be to, jis skundėsi, kad už prekes negalėjo gauti tinkamos kompensacijos, bent jau aukcione gautų lėšų sumos, o dėl užtrukusio civilinio proceso šios kompensacijos vertė sumažėjo. Pareiškėjas teigė, kad buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis, kuris numato:

„Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę disponuoti savo nuosavybe. Iš nieko negali būti atimta jo nuosavybė, nebent visuomenės interesais ir tik remiantis įstatymu arba tarptautinės teisės bendraisiais principais.

Aukščiau išdėstytos nuostatos jokia būdu neturi riboti valstybės teisės leisti įstatymus, kurių jai reikia, kad galėtų kontroliuoti, ar nuosavybė naudojama remiantis visuomenės interesais arba kad garantuotų mokesčių, kitų rinkliavų ir baudų mokėjimą.“

A. Priimtinumai

32. Teismas mano, kad šioje byloje pagrindinės problemos Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio požiūriu buvo tai, kad pareiškėjas – kuris buvo išteisintas – turėjo sunkumų gaunant kompensaciją, atitinkančią aukcione valstybės parduotų prekių vertę, ir su tuo susijusio proceso trukmę.

33. Šie pareiškėjo skundai nėra aiškiai nepagrįsti Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies požiūriu. Jie nėra nepriimtini ir kitais pagrindais, todėl turi būti paskelbti priimtinais.

B. Esmė

34. Teismas mano, kad kailiukų paėmimas ir pardavimas, nors ir apimantis nuosavybės atėmimą, pagal šios bylos aplinkybes buvo muitinės pareigūnų atliekamos importuojamų prekių kontrolės procedūros dalis. Taigi šios priemonės taip pat apima prekių judėjimo apribojimą, kuris patenka į Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio taikymo sferą, susijusią su „naudojimosi nuosavybe kontrole“ (žr., *AGOSI v. the United Kingdom*, 1986-10-24, Series A no. 108, § 51).

35. Pareiškėjas neginčijo, kad jo kailiukų paėmimas ir pardavimas buvo „teisėtas“, kaip to reikalaujama pagal Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnį.

36. Teismas primena, kad dėl paėmimo ar konfiskavimo sukeliama žala. Tam, kad atitiktų Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio reikalavimus, realiai patirta žala neturi būti didesnė nei neišvengiama (žr. *Raimondo v. Italy*, 1994-02-22, Series A no. 281-A, § 33). Teismas mano, kad „nekaltam“ kontrabanda gabentų prekių savininkui turėtų būti gražintos paimtos prekės. Šis principas taip pat taikytinas ir tais atvejais, kai savininkas išteisintas dėl kaltinimų kontrabanda.

37. Teismas pastebi, kad po to, kai pareiškėjas buvo išteisintas, jis galėjo reikalauti pajamų, gautų aukcione pardavus kailiukus. Tačiau nepaisant to, kad byla nebuvo

sudėtinga, teismams prireikė daugiau nei aštuonerių su puse metų, kad išspręstų šį klausimą. Faktai buvo nustatyti prieš tai vykusio baudžiamojo proceso prieš pareiškėją metu (6-8 punktai pirmiau). Vietoje to teismai keletą metų dėjo pastangas, spręsdami teisingumo (9-10 ir 13-15 punktai pirmiau) ar tinkamo atsakovo klausimą (18-19 punktai pirmiau). Nėra jokių duomenų, rodančių netinkamą pareiškėjo elgesį.

38. Taigi po nepagrįsto baudžiamojo persekiojimo bei netekęs galimybės naudotis savo nuosavybe, kuri buvo skubiai realizuota kaip greitai gendančios prekės, pareiškėjas daugelį metų neturėjo galimybės naudotis pajamomis, gautomis realizavus šias prekes aukcione.

39. Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytas aplinkybes, o ypač užsitęsusį procesą, Teismas mano, kad tokiomis aplinkybėmis pareiškėjui teko neproporcingai didelė našta. Išsprędęs pagrindinį pareiškėjo pateiktą skundą, Teismas mano nesant reikalinga nagrinėti kitus jo skundo aspektus pagal Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnį.

Taigi buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis.

II. DĖL KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIO 1 DALIES PAŽEIDIMO DĖL PROCESO TRUKMĖS

40. Pareiškėjas skundėsi, kad civilinis procesas dėl žalos atlyginimo neatitiko „įmanomai trumpiausio laiko“ reikalavimo, įtvirtinto Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje, kuri numato:

„Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų <...> klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per įmanomai trumpiausią laiką <...> išnagrinėtų <...> teismas <...>“

A. Priimtinumumas

41. Vyriausybė teigė, kad pareiškėjas nepanaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių, nes turėjo kreiptis žalos atlyginimo civilinio proceso tvarka pagal Civilinio kodekso 6.272 straipsnį bei bendras teisės aktų nuostatas dėl kompensacijos už asmens teisių pažeidimą. Tačiau Teismas atmeta Vyriausybės argumentą dėl tų pačių priežasčių, kaip nurodyta *Simonavičius prieš Lietuvą* sprendime (no. 37415/02, §§ 32-34, 2006-06-27; taip pat žr. naujesnį sprendimą, *Baškienė v. Lithuania*, no. 11529/04, §§ 67-74, 2007-07-24).

42. Teismas mano, kad šis skundas nėra aiškiai nepagrįstas Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies požiūriu. Jis nėra nepriimtinas ir kitais pagrindais, todėl turi būti paskelbtas priimtiniu. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad konstatuotas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio pažeidimas (36-38 punktai), Teismas nemano esant reikalinga spręsti dėl to paties dalyko esmės pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

III. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

43. Konvencijos 41 straipsnyje numatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prirėikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

44. Pareiškėjas reikalavo 2 174 253,60 litų (apie 629 707 eurų) turtinės žalos atlyginimui. Jis taip pat prašė 1 000 000 litų (apie 289 168 eurų) neturtinės žalos atlyginimui.

45. Vyriausybė šiuos reikalavimus laikė nepagrįstais.

46. Teismas mano, kad atsižvelgiant į Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio pažeidimą, pareiškėjas patyrė ir turtinę, ir neturtinę žalą. Vertindamas teisingumo pagrindais, kaip reikalaujama pagal Konvencijos 41 straipsnį, Teismas priteisia pareiškėjui bendrą 25 000 eurų sumą turtinei ir neturtinei žalai atlyginti.

B. Kaštai ir išlaidos

47. Pareiškėjas taip pat reikalavo 2 800 litų (810,94 eurų) bylinėjimosi kaštams ir išlaidoms padengti; šį reikalavimą pagrindžia pareiškėjui pateikta jo advokato sąskaita už procesinių dokumentų parengimą.

48. Vyriausybė ginčijo šį reikalavimą.

49. Pagal Teismo praktiką pareiškėjas turi teisę, kad jam būtų padengti bylinėjimosi kaštai ir išlaidos, jei yra įrodyta, kad jie buvo realiai patirti, būtini ir protingo dydžio. Šioje byloje Teismas, atsižvelgdamas į jo turimą informaciją bei minėtus kriterijus, priteisia pareiškėjui visą jo prašomą sumą.

C. Palūkanos nevykdant įsipareigojimų

50. Teismas mano, kad palūkanos nevykdant įsipareigojimų turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Skelbia* pareiškimą priimtinu;
2. *Nustato*, kad buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis;
3. *Nustato*, kad nebūtina spręsti dėl pareiškėjo skundo pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį esmės atskirai;
4. *Nustato*:
 - a) kad per tris mėnesius nuo datos, kai sprendimas taps galutiniu pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, valstybė atsakovė pareiškėjui turi sumokėti
 - i) 25 000 (dvidešimt penkis tūkstančius) eurų turtinei ir neturtinei žalai atlyginti, ir
 - ii) 810,94 eurų (aštuonis šimtus dešimt eurų ir devyniasdešimt keturis centus) bylinėjimosi kaštams ir išlaidoms padengti,

iii) bet kokį mokestį, kuris gali būti taikomas šioms sumoms. Šios sumos turi būti konvertuotos į valstybės atsakovės valiutą pagal sprendimo įvykdymo dienos kursą;

b) nuo minėto trijų mėnesio termino pasibaigimo iki sprendimo įvykdymo per įpareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtos sumos turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant tris procentus;

5. *Atmeta* kitus pareiškėjo reikalavimus dėl teisingo atlyginimo.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2008 m. sausio 8 d. vadovaujantis Teismo Reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Françoise Elens-Passos
Kanclerio pavaduotoja

Jean-Paul Costa
Pirmininkas

Vadovaujantis Konvencijos 45 straipsnio 2 dalimi ir Teismo reglamento 74 taisyklės 2 dalimi, prie šio sprendimo pridedamos atskirosios nuomonės:

- a) teisėjo I. Cabral Barreto nuomonė (sutampanti);
- b) teisėjos D. Jočienės nuomonė (iš dalies sutampanti).

SUTAMPANTI TEISĖJO IRENEU CABRAL BARRETO NUOMONĖ

(Vertimas)

Nepaisant to, kad balsavau su dauguma už Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio pažeidimo konstatavimą šioje byloje, aš negaliu sutikti su sprendimo motyvais.

Negaliu sutikti su daugumos argumentais dėl šių priežasčių:

1. Sutinku, kad po išteisinimo pareiškėjas turėjo teisę atgauti savo nuosavybę; valstybės institucijos to niekada neginčijo; todėl pareiškėjas galėjo tikėtis iš valstybės gauti kompensaciją, atitinkančią kailiukų rinkos vertę.

Taigi pareiškėjas pateikė ieškinį valstybei.

Tačiau konkretus kompensacijos dydis nebuvo apibrėžtas: o būtent parduotų kailiukų kaina ir mokesčiai, atskaitomi iš pardavimo metu gautų lėšų.

Kailiukai buvo parduoti dėl priežasčių, į kurias nereikia atsižvelgti, už sumą, kuri turėjo būti priteista pareiškėjui.

Skola pareiškėjui turėjo būti „likviduota“ ją sumokant; iki 2006 m. gegužės 26 d. Aukščiausiojo Teismo nutarties nebuvo žinoma suma, kurią valstybė turėjo sumokėti pareiškėjui, be to, skola negalėjo būti vykdymo proceso dalykas.

Priešingai aplinkybėms, nagrinėtoms sprendimuose *AGOSI prieš Jungtinę Karalystę* (1986-10-24, Series A no. 108) ir *Raimondo prieš Italiją* (1994-02-22, Series A no. 281-A), kuriose ginčijamos lėšos buvo aiškiai apibrėžtos, šioje byloje skola iki jos „likvidavimo“ stadijos buvo neabejotina ir pripažinta, bet neįvykdytina.

Teismas pakartojė, kad „reikalavimas negali būti „nuosavybe“ Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio požiūriu, nebent jis pripažintas ir apibrėžtas įsigaliojusiu teismo sprendimu. Tai yra sąlyga, keliami nustatant ar reikalavimas gali būti aiškus, neabejotinas ir įvykdytinas bei ginamas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio (žr. *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece*, 1994-12-09, Series A no. 301-B)“ (*Fernandez-Molina Gonzalez and Others v. Spain* (dec.), no. 64359/01, ECHR 2002-IX, p. 299).

Po to, kai Aukščiausiasis Teismas nurodė sumą, kuri turi būti sumokėta pareiškėjui, turima informacija leidžia teigti, kad pareiškėjas gavo kompensaciją per trumpą laiką; Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio, kuris taikytinas nuo Aukščiausiojo Teismo nutarties įsigaliojimo momento, reikalavimų šioje byloje buvo paisoma, kai valstybė neabejotinai pakluso Aukščiausiojo Teismo nutarčiai.

2. Tiesa, kad pareiškėjo teisės „likvidavimo“ stadija truko nuo 1997 m. sausio 30 d. (jo išteisinimo data) iki 2006 m. gegužės (Aukščiausiojo Teismo nutarties priėmimo data), kitaip tariant, daugiau nei devynerius metus.

Tai yra ilgas laikotarpis, trukęs daugiausia dėl valstybės institucijų veiksmų, o ypač teismų veiklos ne itin sudėtingo proceso metu.

Todėl maniau, kad buvo pažeistas Konvencijos 6 straipsnis.

Tačiau remdamasis kita Teismo praktikos pozicija, suformuota sprendimuose *Akkuş prieš Turkiją* (1997-07-09, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-IV, pp. 1309-1310, § 29) ir *Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão ir kiti prieš Portugaliją* (nos. 29813/96, 30229/96, pp. 130-131, § 54, ECHR 2000-I), aš taip pat darau išvadą, kad buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis, bet remdamasis, mano nuomone, tvirtesniais motyvais.

Manau, kad pareiškėjas galėjo teikti ieškinį dėl skolos išieškojimo valstybei, tai leistų daryti išvadą, kad taikytinas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis.

Mano nuomone, ginčijama situacija patenka į minėto straipsnio pirmojo sakinio, įtvirtinančio netrukdomo naudojimosi nuosavybe principą, sritį (žr. *Matos e Silva, Lda., and Others v. Portugal*, 1996-09-16, *Reports* 1996-IV, p. 1113, § 81, nurodyta pirmiau minėtame *Almeida Garret, Mascarenhas Falcão and Others* sprendime, § 48).

Belieka nuspręsti dėl to, ar buvo laikytasi šios nuostatos.

Atsižvelgiant į argumentus, pateiktus *Almeida Garret, Mascarenhas Falcão ir kiti* sprendime, būtina nustatyti, ar buvo užtikrinta reikiama pusiausvyra tarp bendrojo visuomenės intereso ir asmens pagrindinių teisių apsaugos reikalavimų.

Pabrėžiu, kad pareiškėjas devynerius metus negavo kailiukų vertę atitinkančios sumos.

Neabejotina, kad laiko trukmė priskirtina valstybės atsakomybei ir tam nėra jokio įtikinamo pateisinimo.

Be to, kompensacijos tinkamumas sumažėtų, jeigu ji būtų sumokėta, neatsižvelgiant į įvairias aplinkybes, dėl kurių sumažėtų kompensacijos vertė, pavyzdžiui, nepagrįstas vėlavimas (žr. *Akkus*, nurodyta pirmiau, pp. 1309-1310, § 29; ir, *mutatis mutandis*, aukščiau minėtą *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis*, nurodyta pirmiau, p. 90, § 82).

Dėl skirtumo, kuris atsirado tarp pareiškėjo ieškinio vertės jo išteisinimo metu ir faktiško kompensacijos sumokėjimo, pareiškėjas patyrė nuostolių, kurie nebuvo kompensuoti tinkamais delspinigiais.

Atidėdamos ginčytinos kompensacijos išmokėjimą devyneriems metams, valstybės institucijos paliko pareiškėją nežinioje ir todėl, manau, kad jam vienam buvo užkrauta pernelyg didelė našta, sutrikdžiusi reikiamą pusiausvyrą tarp bendrojo intereso ir teisės netrukdomai naudotis nuosavybe apsaugos reikalavimų. Todėl buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis.

IŠ DALIES SUTAMPANTI TEISĖJOS DANUTĖS JOČIENĖS NUOMONĖ

1. Aš sutinku su daugumos išvada, kad šioje byloje buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis. Tačiau mano išvada grindžiama papildomais argumentais, kuriuos pateikiu toliau. Nepritariu daugumos išvadai, kad nustačius Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio pažeidimą nebūtina atskirai nagrinėti skundo esmės Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką) požiūriu. Mano nuomone, Konvencijos 6 straipsnis ir Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis atspindi skirtingas Konvencijos vertybes, kurios abi yra labai svarbios, t.y. pirmoji atspindi teisės viršenybės ir sąžiningo teisingumo vykdymo svarbą, o antroji – netrukdomo naudojimosi nuosavybe svarbą; jos abi šioje byloje turi būti nagrinėjamos atskirai.

2. Reikėtų priminti, kad Susitariančios Šalys turi organizuoti savo teisinę sistemą taip, kad teismai, sprendami asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų klausimą, galėtų garantuoti teisę į galutinį sprendimą per įmanomai trumpiausią laiką (žr. *Caillot v. France*, no. 36932/97, § 27, 1999-06-04, unreported). Niekas neprieštarauja, kad šioje byloje buvo ginčijamos pareiškėjo civilinės pobūdžio teisės. Be to, pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką proceso trukmės „pagrįstumas“ turi būti vertinamas, atsižvelgiant į bylos aplinkybes ir šiuos kriterijus: bylos sudėtingumą, pareiškėjo ir valstybės institucijų elgesį bei į proceso įtaką pareiškėjui (žr., tarp kitų šaltinių, *Comingersoll S.A. v. Portugal* [GC], no. 35382/97, § 19, ECHR 2000-IV; *Frydlender v. France*, no. 30979/96, §§ 43, 45, 2000-06-27; *Simonavicius v. Lithuania*, no. 374158/02, § 39, 2006-06-27, etc.).

3. Šioje byloje pareiškėjas išteisintas dėl jam pateiktų kaltinimų ir siekė atgauti iš jo paimtą nuosavybę daugiau nei aštuonerius su puse metų (žr. sprendimo 11, 23 ir 24 punktus). Mano nuomone, visi Teismo argumentai, išdėstyti 37 punkte, atspindi teisės, įtvirtintos Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje, t.y. teisės, kad per įmanomai trumpiausią laiką būtų išspręstas asmens civilinių teisių klausimas, pažeidimą. Sprendimo 37 punkte Teismas savo tyrimą grindžia tokiais faktoriais kaip: laikas, praėjęs nuo 749 847 litų civilinio ieškinio pateikimo ir galutinio sprendimo byloje priėmimo; bylos nesudėtingumas; teismų ginčai dėl teisingumo ir tinkamų atsakovų; pareiškėjo tinkamas, kruopštus elgesys proceso metu – kas pagal minėtus Teismo išvystytus principus turi būti nagrinėjama tiriant proceso trukmės „pagrįstumą“. Taigi aš nesilaikau savo kolegų nuomonės, kad nebūtina atskirai nenagrinėti skundo esmės Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies požiūriu dėl proceso trukmės „pagrįstumo“, nes mano nuomone, ši nuostata buvo pažeista atskirai.

4. Nors sutinku dėl Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio pažeidimo, tačiau aš pridėčiau dar keletą minčių, paskatinusių mane balsuoti už šios nuostatos pažeidimą.

5. Mano nuomone, Teismas turėtų labiau pabrėžti ypač svarbų pareiškėjo skundo aspektą – faktą, kad jis ilgą laiką negalėjo gauti tinkamos kompensacijos, bent jau aukcione gautų lėšų sumos. Manau, šis aspektas apima du elementus. Pirmiausia, reikėtų prisiminti, kad 2006 m. gegužės 26 d. Aukščiausiojo Teismo nutartimi pareiškėjui priteistas 590 056,05 litų turtinės žalos atlyginimas (žr. sprendimo 23 ir 24 punktus). Reikia nustatyti, ar šiomis aplinkybėmis bendros aukciono išlaidų sumos (132 325,95 litų) atskaitymas iš pareiškėjui priteistos sumos turi būti laikomas neproporcinga ir pernelyg didele našta, tenkančia tik pareiškėjui, net ir galutinai jį išteisinus. Mano nuomone, į šį klausimą turi būti atsakyta teigiamai, nepaisant to, kad valstybė veikė kaip sąžiningas įgijėjas, ir kad ji turėjo teisėtus pagrindus pradėti tyrimą bei teisę reikalauti kompensacijos už turto priežiūrą pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą. Tačiau galiausiai pareiškėjas buvo išteisintas dėl jam pateiktų kaltinimų baudžiamojoje byloje. Šis esminis faktorius turėjo nulemti valstybės apsisprendimą sutikti sumokėti bent dalį aukciono išlaidų, kurios dabar gula vien ant pareiškėjo pečių.

6. Antra, mano nuomone, pagrindinė problema šioje byloje yra susijusi su palūkanomis, kurios pareiškėjui buvo sumokėtos tik už 20 dienų (žr. sprendimo 26 punktą). Negaliu sutikti su vidaus teismų vertinimu dėl laikotarpio, už kurį valstybė privalėjo mokėti palūkanas. Sutinku su argumentu, kad valstybė privalo mokėti palūkanas tik už laikotarpį nuo datos, kai tapo žinoma apie nepagrįstą praturtėjimą. Tačiau aš nepritariu teismų išvadai, kad ta data buvo 2006 m. gegužės 26 d., kai buvo priimta Aukščiausiojo Teismo nutartis, pagal kurią pareiškėjui turėjo būti sumokėta kompensacija už iš jo paimtus audinių kailiukus. Manau, terminą reikėtų skaičiuoti nuo pareiškėjo galutinio išteisinimo. Pažymėtina, kad teismų motyvuose galima pastebėti tam tikrų prieštaravimų. Viena vertus, 2007 m. spalio 12 d. nutartimi palikdamas galioti žemesnės instancijos teismų sprendimus, Aukščiausiasis Teismas (žr. sprendimo 26 punktą) aiškiai konstatavo, kad pagal baudžiamojo proceso taisykles paimtos prekės turi būti grąžintos išteisintam asmeniui po jo išteisinimo. Be to, šis Teismas taip pat nurodė, kad valstybė, kaip sąžiningas aukciono lėšų įgijėjas, neprivalo mokėti palūkanų „iki baudžiamojo proceso pabaigos“. Kita vertus, valstybė buvo laikoma sąžiningu įgijėju net ir po pareiškėjo išteisinimo. Todėl kyla klausimas, tiksliau, faktas, kad pareiškėjas buvo išteisintas 1997 m. sausio mėnesį, bet valstybė buvo laikoma sąžiningu įgijėju net ir po tos datos, kol aukciono lėšų kompensacijos klausimą civilinio proceso tvarka po maždaug devynerių metų išsprendė teismai. Manau, tai reiškia, kad pareiškėjui palūkanos turėjo būti mokamos už visą laikotarpį nuo jo išteisinimo 1997 m. sausio 30 d. iki jam faktiškai sumokėtos kompensacijos už paimtus audinių kailiukus (20 dienų po Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 26 d. nutarties priėmimo).